

Memo

Aan:	Gemeenteraad van Oude IJsselstreek
Cc:	Trudi Hendriksen, Richard Krabben, Inge Oolthuis, Dirk Kolkman, Bert Tiemessen, Rosalie Joosse, Kristian Ebbens, Anna Tuentner, Helga Oldenhavé, Hans Boesveld, Jorn Boomkamp,
Van:	College van B&W
Datum:	7-11-2025
Kenmerk:	
Onderwerp:	Memo Afronding Gebiedsproces Aaltense Goor, Zwarte-veen & Vennebulten

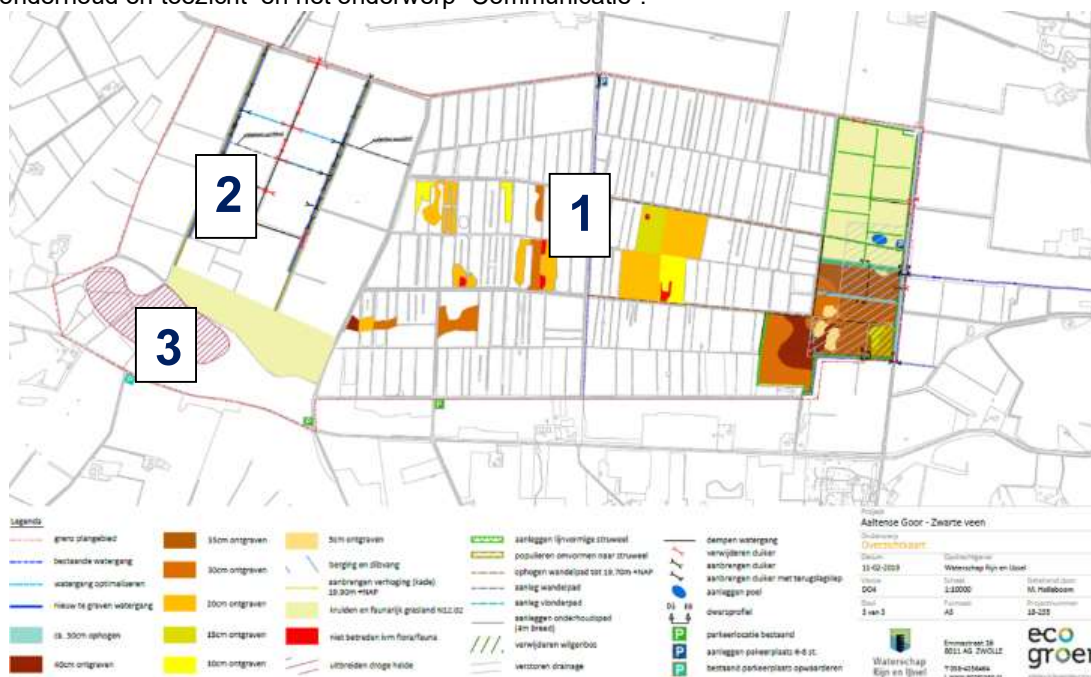
1. Inleiding/aanleiding:

Met als hoofdpagave het op orde brengen van het waterhuishoudkundig systeem, voert Waterschap Rijn & IJssel de regie over het gebiedsproces Baaksebeek-Veengoot. Voor het gebiedsdeel Aaltensegoor-Zwarteveen zijn het Waterschap, de provincie Gelderland, de gemeenten Aalten en Oude-IJsselstreek, Staatsbosbeheer, natuurorganisaties en de verenigde agrariërs in het gebied de belangrijkste partijen.

Genoemde gebiedspartners hebben vanaf 2010 onder aansturing van Waterschap Rijn & IJssel een ontwikkelplan opgesteld en de uitvoering hiervan met elkaar opgepakt. Nu vijftien jaar later zijn de gebiedsopgaven grotendeels uitgevoerd en is besloten dat het gebiedsproces wordt afgesloten.

Het projectgebied is onder te verdelen in drie sub-gebieden (1. Aaltense goor, 2. Zwarteveen en 3. De Vennebulten). Graag nemen wij u mee in de opgaven per deelgebied waaraan de afgelopen jaren invulling is gegeven, de nog resterende uitvoeringsmaatregelen, uitvoering van beheer, onderhoud en toezicht en het onderwerp "Communicatie".

2. Overzicht per deelgebied:

2.1 Aaltense goor:

Natuurgebied het Aaltense goor ligt geheel op grondgebied van de gemeente Aalten. Door de provincie Gelderland is ter plaatse een landbouwbedrijf aangekocht. Op deze percelen wordt nu een overschot aan regenwater dat afstroomt van het Winterswijkse plateau opgevangen en vastgehouden en is ruimte geboden aan natuurontwikkeling waarvan het beheer bij omliggende agrariërs is neergelegd. Ook is de recreatieve padenstructuur uitgebreid.

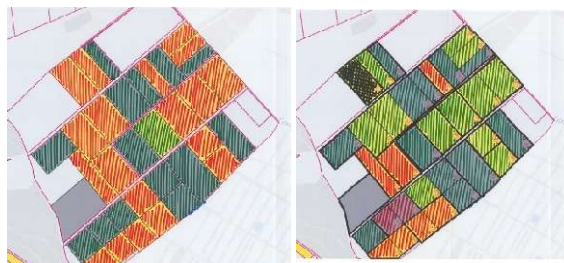
2.2 Zwarte veen:

De gemeente Oude IJsselstreek beschikt over het grootste deel van de eigendomsposities binnen het Zwarte veen. Bij het aangaan van de Samenwerkingsovereenkomst Aaltense goor-Zwarte veen hebben we als uitgangspunt gesteld dat we zelf regie willen voeren over de herverkaveling van onze pachtgronden binnen het Zwarte veen en ook over de gebiedsuitwerking met als inzet extensivering van het landbouwkundig gebruik van onze pachtgronden.

In aanvulling op de generieke klimaatadaptatie opgave die gebiedsbreed speelt, heeft het college in 2020 voor het Zwarteveen de volgende koers bepaald:

- We zetten primair in op versterking van natuur- en landschapswaarden en van de recreatief-toeristische functie;
- Het gebied leent zich voor natuurinclusieve landbouw die facilitair is aan bovengenoemde opgaven. Met dit uitgangspunt willen we agrariërs ondersteunen in hun (GLB) vergroeningsopgave;
- Een goede bereikbaarheid van het gebied moet in relatie tot opwaardering van de N18 worden geborgd. Maatregelen treffen om niet gebiedsgebonden verkeer tegen te gaan. Een goede parkeervoorziening is van belang.

Allereerst hebben we er op ingezet om pachtovereenkomsten van niet meer actieve boeren te beëindigen en daarnaast reguliere pachtposities om te zetten in geliberaliseerde pacht (van rood in 2019 naar overwegend groen in 2020). Vervolgens zijn eigendomsposities en pachtposities herverkaveld. Hiermee is de vereiste flexibiliteit ontstaan om de door het college geformuleerde gebiedsdoelen te kunnen realiseren.

In overleg met de provincie, het waterschap en twee mede eigenaren en op basis van de uitkomsten van een publieksbijeenkomst die bij De Radstake werd gehouden, zijn we gekomen tot een inrichtingsschets op grond waarvan struweelsingels gecombineerd met water opvangreppels, poelen en recreatieve paden zijn toegevoegd. Ook is in de inrichtingsschets rekening gehouden met uitbreiding van de natuurlijke graslandzone aangrenzend aan De Vennebulten.

Bovenstaande afbeelding geeft inzicht in het gerealiseerde eindbeeld met als resultaat:

- Klimaatadaptatiemaatregelen gericht op het langer vasthouden van water zijn uitgevoerd;
- Landbouwtransitieopgave gefaciliteerd (herverkaveling gronden en agrarisch natuurbeheer);
- Versterking natuur- en landschap (+16 ha. natuurlijk grasland, struweelstroken en poelen);
- Recreatieve infrastructuur is verbeterd (wandelen, fietsen paardrijden);
- Heldere gebruik- en beheer afspraken vastgelegd (beheerplan opgesteld en verankerd);
- Parkeersituatie is in beperkte mate verbeterd (aan oostzijde wel, westzijde moet nog).

2.3 De Vennebulten:

De Vennebulten is eveneens in eigendom van de gemeente en wordt grotendeels beheerd door Stichting Vennemarke. Het gebied kent een groot aantal recreatieve gebruikers: fietsers, wandelaars, een ruiter- en menroute, een MTB route vanaf Aalten, een jaarlijks kinderkamp en recreatief gebruik door de regio (wandelaars uit Aalten, Lichtenvoorde, Varsseveld).

De Vennebulten bestaat hoofdzakelijk uit een stuifduinlandschap dat door begrazing eeuwenlang begroeid was met heide, jeneverbes en open zandige vegetaties. De hoogteverschillen ter plekke bedragen meer dan 4 meter. Het gebied is “verbot” nadat de heide halverwege de vorige eeuw haar functie als weidegrond voor de schapen en leverancier van plaggen verloor.

Herstel van het heidegebied is reeds in 2004 als opgave opgenomen in Schetsboek “t Venne” en is daarna deels uitgevoerd. Uitbreiding van het heideareaal is vervolgens als onderzoeksopgave in het Gebiedsprogramma opgenomen. Heideherstel brengt met zich mee dat het bos (dat in de loop der jaren door achterstallig onderhoud voor heide in de plaats is gekomen) gedeeltelijk zal moeten worden verwijderd. Alhoewel deze maatregel beleidsmatig in lijn is met de Gelderse Omgevingsverordening en het provinciale natuurbeheerplan, is bomenkap een controversiële maatregel.

Met inbreng van interne en externe betrokkenen is een inrichtingsplan opgesteld met als uitgangspunt dat het heidelandschap aan de zuidoostkant met circa 3,3 hectare wordt uitgebreid. Adviesbureau Eelerwoude geeft als onderbouwing voor deze ingreep aan dat enige omvang noodzakelijk is om de heide optimaal te kunnen beheren en de aanwezige rode lijstsoorten hierdoor beter in stand kunnen worden gehouden. Oude inheemse bomen, zoals jeneverbes, inlandse eik en grove den blijven dan ook gespaard. Met name de ongewenste soorten, Amerikaanse eik, berk e.d. en de onderbegroeiing worden verwijderd.

Juni 2023 is door het college ingestemd met het Inrichtingsplan Ontwikkeling Vennebulten en is besloten om de uitvoering hiervan op te pakken. Voor de omzetting van bos naar heide en de aanleg van het fietspad is een gemeentelijke Omgevingsvergunning noodzakelijk. Hiertegen zijn geen zienswijzen ingebracht. De vergunning is onherroepelijk. Voor genoemde werkzaamheden is bv daarnaast een WNB-ontheffingsaanvraag bij de provincie ingediend. Om een besluit te kunnen nemen bleek aanvullend faunaonderzoek noodzakelijk. Hieruit is ondermeer gebleken dat een gefaseerde uitvoering nodig is om verstoring van kwetsbare diersoorten te voorkomen.

Rekening houdend met de kosten van aanvullende onderzoeken, toegenomen proceskosten en fors gestegen aannemerskosten, worden de kosten voor het heideherstel in geval van een gefaseerde uitvoering geraamd op ruim een half miljoen euro. In overleg tussen provincie, waterschap en gemeente hebben we met elkaar geconcludeerd dat hiermee de basis is weggevallen om tot uitvoering van het heideherstel over te gaan. Op verzoek van Stichting Vennemarke hebben we de mogelijkheid onderzocht om een deel van de Schapendijk te ontgraven om hiermee nog enige ruimte te bieden voor heideherstel. Met als uitgangspunt de instandhouding van laanbomen aan weerszijden van de weg, is er echter nauwelijks ruimte om invulling te geven aan deze wens. Om deze reden zien we af van het gedeeltelijk ontgraven van de Schapendijk.

3. Resterende uitvoeringsopgaven:

- Gezien de beperkt aanwezige ruimte binnen het wegprofiel en ook omdat na ververkaveling van de pachtgronden nauwelijks nog landbouwverkeer van de zandweg tussen de eerste Diek en de Landstraat gebruik maakt, kiezen we in afwijking van het oorspronkelijke voorstel er voor om in plaats van de aanleg van een nieuw fietspad, groot onderhoud aan de zandweg uit te voeren;
- In combinatie met de beoogde aanleg van een viaduct nabij De Radstake wordt alsnog een gebiedsparkeerplaats aangelegd. Hiermee is deze opgave ingevuld;
- Een herstelronde (afrasteringen, wegafsluitpalen etc.) wordt uitgevoerd;
- Evenals voor het Zwarte veen is gedaan, wordt voor het gebied De Vennebulten een onderhoud- en beheerplan opgesteld;
- Tenslotte wordt een post opgenomen voor maatregelen ter uitvoering van gebiedsbeleving (o.a. plaatsen van gebiedsinformatieborden).

De kosten voor uitvoering van bovengenoemde maatregelen kunnen worden gedekt uit de resterende projectmiddelen.

4. Stand van zaken beheer, onderhoud en toezicht:

4.1 Opstellen onderhoud- en beheerplan Zwarte Veen:

Om het overgangsbeheer en aanvullend beheer, na realisatie van de werkzaamheden te waarborgen is voor het Zwarte Veen een beheerplan opgesteld. Dit document geeft de uitgangspunten van het beheer weer en de beheermaatregelen per beheerelement. Tevens staat in dit document beschreven wie verantwoordelijk is voor de beheermaatregelen en welke frequentie hierop van toepassing is.

4.2 Uitvoering geven aan het beheerplan:

Vanuit de gemeente wordt het beheer en onderhoud conform het beheerplan uitgevoerd. Bij het vaststellen van het beheerplan is een structureel onderhoudsbudget beschikbaar gesteld om de nieuwe elementen in het gebied te kunnen onderhouden. Er zijn nieuwe elementen aangelegd die door ons in beheer zijn genomen, zoals de fiets- en wandelpaden, het men/ruiterpad en de veeroosters in de zandwegen. Daarnaast blijven we de bestaande beheerelementen in het gebied onderhouden, zoals de zandwegen, bomen, bermen en sloten. Een aantal beheerelementen waarvan de gemeente eigenaar is, zijn bij externe partijen weggezet. Dit betreft o.a. de struwelen langs de pachtgronden en de poelen in gebied. De pachters voeren voor ons het beheer uit van de struwelen conform het beheerplan. De poelen zijn in beheer gegeven aan Stichting Vennemarke, omdat zij een specifiek beheer vereisen waar de stichting al meer ervaring mee heeft.

4.3 Juridische verankering van verplichtingen:

Zoals onder punt 4.2 is toegelicht hebben wij een deel van onze beheerverplichtingen bij pachters en derden neergelegd. Dat neemt niet weg dat wij als gemeente (op straffe van boetebedingen) verantwoordelijk blijven voor het realiseren van (agrarisch)natuurbeheer afspraken en voor het vasthouden van water. We hebben beheermaatregelen in pachtcontracten vastgelegd en geregistreerd bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Kwalitatieve verplichtingen zijn bovendien in notariële aktes verankerd. Met de provincie is afgesproken dat de geldende verplichtingen te zijner tijd door ons ook planologisch worden verankerd.

4.4 Toezicht op naleving afspraken en algemeen gebiedstoezicht:

Bij de eenheid BUOR is een ecologisch toezichthouder aangenomen die o.a. het Zwarte Veen in het takenpakket heeft zitten. Deze collega houdt toezicht in het gebied en controleert op de naleving van het beheerplan en de gebruik- en beheerafspraken die met de pachters en andere partijen zijn gemaakt. Daarmee zorgen we ervoor dat de elementen in het gebied zich op de juiste wijze blijven doorontwikkelen conform het beheerplan, de doelstellingen voor het gebied worden behaald, het gebied op een duurzame manier in stand wordt gehouden en tevens dat ons risico op boete-opleggingen door medeoverheden wordt beperkt.

5 Communicatie:

Met trots kunnen we terugkijken op een geslaagd gebiedsproces waarin door waterschap, provincie, beide gemeenten, grondeigenaren en landbouw- en natuurorganisaties een belangrijke bijdrage is geleverd aan de invulling van de vele opgaven. In bijgaande nieuwsbrief is hiervan een samenvattend overzicht gegeven. Voor geïnteresseerden wordt op zaterdag 29 november van 10.00 tot 12.00 uur een veldexcursie gehouden om "buiten" te zien wat er is gerealiseerd.